

Lidia Brodowski, Dagmara Kuźniar-Kwiatek

EKSTRADYCYJNY CHARAKTER PRZESTĘPSTWA

Wprowadzenie

Tematem niniejszego artykułu jest ekstradycyjny charakter przestępstwa, regulowany zarówno przez normy prawa międzynarodowego, jak i wewnętrznego poszczególnych państw. Problematyka ta znalazła się w obszarze zainteresowania znikomej liczby autorów zajmujących się instytucją ekstradycji. Niewiele pogłębionych analiz ekstradycyjnego charakteru przestępstwa w publikacjach naukowych implikowało podjęcie próby odpowiedzi na pytanie o jego pojęcie, ocenę metod kwalifikacji i sposobu ujęcia w regulacjach międzynarodowych i wewnętrznych. Prowadzone rozważania, oparte na metodzie analizy i komparatystryki prawniczej, podporządkowane zostały ocenie wpływu stosowanych regulacji na obrót ekstradycyjny.

Podstawowym warunkiem ewentualnej ekstradycji jest popełnienie przez przestępcę czynu zaliczonego do kategorii przestępstw ekstradycyjnych. Przestępstwo ekstradycyjne, czyli przestępstwo uzasadniające wydanie, stanowi więc materialną podstawę ekstradycji¹.

Koncepcja przestępstw ekstradycyjnych ma fundamentalne znaczenie w prawie ekstradycyjnym, ponieważ jedynie osoby oskarżone bądź skazane za tego rodzaju przestępstwa w państwie wzywającym mogą być ekstradowane².

Nie każde przestępstwo, które może stanowić podstawę wydania zdaniem jednego państwa, będzie tego rodzaju przestępstwem dla innego, ponieważ interesy państw w zakresie zwalczania przestępczości nie są jednakowe, i to nie tylko ze względów politycznych, lecz także z powodu różnic między ustawodawstwami karnymi. Dla państwa, którego prawo karne zostało naruszone, każ-

¹ Z. Knypl, *Ekstradycja jako instytucja prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 1975, s. 67.

² C. Nicholls, C. Montgomery, J.B. Knowles, *The Law of Extradition and Mutual Assistance. Second Edition*, Oxford 2007, s. 22–23.

dy czyn zabroniony przez to prawo wymaga ścigania i karania, dla innego natomiast niektóre z tych czynów mogą być obojętne, a nawet pożyteczne³.

Przestępstwo ekstradycyjne

W literaturze prawniczej przestępstwo ekstradycyjne jest określane jako „działanie, zaniechanie karalne, w związku z popełnieniem którego osoba uchylająca się przed wymiarem sprawiedliwości może być wydana innemu państwu, zgodnie z postanowieniami umowy lub ustawy”⁴.

Analiza postanowień zawieranych w umowach ekstradycyjnych skłania do modyfikacji przytoczonej wyżej definicji przestępstwa ekstradycyjnego. W związku z powyższym przestępstwo ekstradycyjne należałoby określić nie tylko jako „działanie, zaniechanie karalne, w związku z popełnieniem którego...”, ale jako działanie, zaniechanie karalne, w związku z którego popełnieniem, podżeganiem do niego, jego usiłowaniem, uczestnictwem w nim, udziałem w związku, w zorganizowanej grupie lub w zмовie mającej na celu popełnienie takiego przestępstwa, a także jego ukrywaniem, osoba uchylająca się przed wymiarem sprawiedliwości może być wydana innemu państwu zgodnie z postanowieniami umowy lub ustawy⁵.

Przykładem odmowy wydania ze względu na okoliczność, że przestępstwo objęte wnioskiem o ekstradycję nie jest przestępstwem ekstradycyjnym, jest sprawa niemieckiego działacza demokratycznego Gerhardta Eislera oskarżonego o popełnienie na terytorium Stanów Zjednoczonych zbrodni krzywoprzysięstwa i obrazy Kongresu. Eisler został aresztowany 14 maja 1949 r. przez policję brytyjską na żądanie władz amerykańskich zawarte we wniosku ekstradycyjnym, na polskim statku handlowym „Batory”, który zawinął do portu Southampton. Po dwóch tygodniach pozbawienia wolności, 27 maja, doszło jednak do zwolnienia Eislera przez sąd brytyjski, ponieważ przestępstwo, o które oskarżały Eislera Stany Zjednoczone, nie było przestępstwem, które obejmowała ówczesna anglo-amerykańska umowa ekstradycyjna z 1870 r. W związku z powyższym ekstradycja Eislera, z uwagi na niezrealizowanie zasady ekstradycyjnego charakteru przestępstwa okazała się niedopuszczalna⁶.

³ *Ibidem*, s. 67.

⁴ B. Wierzbicki, *Zagadnienia współpracy państw w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości*, Białystok 1986, s. 24.

⁵ Zob. np. art. 2 ust. 2 umowy między RP a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji podpisanej 10 lipca 1996 r. (Dz.U. z 1999 r., nr 93, poz. 1066) czy art. 2 umowy między RP a Republiką Indii o ekstradycji podpisanej 17 lutego 2003 r. (Dz.U. z 2005 r., nr 156, poz. 1304).

⁶ Szerzej na temat sprawy Eislera: L. Gelberg, *Sprawa Eislera*, „Rocznik Prawa Międzynarodowego” 1949, s. 11–26.

Przestępstwa ekstradycyjne stanowiące podstawę wydania wymieniane są w umowie ekstradycyjnej bądź w ustawie wewnętrznej w drodze szczegółowego wyliczenia, czyli metodą enumeracji (listy) lub poprzez podanie klauzuli ogólnej z ewentualnymi wyjątkami, czyli metodą eliminacji⁷. Możliwe jest także zastosowanie systemu łączącego obie wyżej wskazane metody poprzez zastosowanie wyliczenia przestępstw z warunkiem zagrożenia lub orzeczenia kary powyżej określonego minimum⁸. W odniesieniu do trzeciej wskazanej metody kwalifikowania przestępstw ekstradycyjnych z uwagi na jej charakter można zaproponować zastosowanie pojęcia „metody mieszanej”.

Metoda listy dominowała do początku XX w. Przegląd starszych umów ekstradycyjnych dokonany przez Z. Knyplą dowodzi, że liczba przestępstw wymienianych w tych umowach jako uzasadniających wydanie ciągle się zwiększała. Początkowo lista przestępstw ekstradycyjnych, umieszczana w stosownych umowach, obejmowała jedynie najcięższe kategorie przestępstw, później także przestępstwa lżejszej wagi⁹.

Jako przykład można wskazać art. 27 traktatu z 1794 r. zawartego między Wielką Brytanią a Stanami Zjednoczonymi, który zawierał wyliczenie jedynie dwóch przestępstw uzasadniających ekstradycję; były to morderstwo oraz krzywoprzysięstwo. Natomiast traktat, który został zawarty przez te państwa w 1931 r., zawierał już wyliczenie 27 kategorii przestępstw, które strony uznawały za podlegające ekstradycji¹⁰.

Metoda listy, mimo że obecnie stosowana coraz rzadziej, ze względu na różnice terminologiczne oraz małą elastyczność powodującą rozbieżności zawartego w umowie wyliczenia ze zmieniającymi się warunkami, znalazła zastosowanie przede wszystkim w konwencjach dotyczących walki z terroryzmem i najgroźniejszymi formami przestępczości, uznających wszystkie wyliczone w nich przestępstwa za podlegające ekstradycji, czyli np. w:

- Europejskiej konwencji o zwalczaniu terroryzmu z 27 stycznia 1977 r.¹¹,
- Protokole zmieniającym do Europejskiej konwencji o zwalczaniu terroryzmu, podpisanym 15 maja 2003 r.¹²,
- Konwencji w sprawie zwalczania aktów terroryzmu jądrowego z 13 kwietnia 2005 r.¹³,

⁷ Szerzej na ten temat: Z. Knypl, *Ekstradycja jako...*, s. 68–83.

⁸ Por. B. Wierzbicki, *O azylach i ekstradycji przestępców*, Warszawa 1982, s. 107–108.

⁹ *Ibidem*, s. 70.

¹⁰ J. Gilas, *Prawo międzynarodowe*, Toruń 1995, s. 278.

¹¹ Tekst Konwencji: P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001, s. 112–117.

¹² European Treaty Series (dalej ETS), no. 190; <http://www.msz.gov.pl/bpt/documents/6174.pdf> (10.08.2017).

¹³ Zob. art. 2 i 15 Konwencji, „Revue Internationale de Droit Penal” (dalej RIDP) 2005, no. 3–4, s. 453–502.

- Konwencji Rady Europy o zapobieganiu terroryzmowi z 16 maja 2005 r.¹⁴,
- Protokole fakultatywnym do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii z 25 maja 2000 r.¹⁵,
- Konwencji o zwalczaniu międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z 15 listopada 2000 r.¹⁶,
- Konwencji o cyberprzestępczości z 23 listopada 2001 r.¹⁷,
- Protokole dodatkowym do Konwencji o cyberprzestępczości z 23 listopada 2001 r. podpisanym 28 stycznia 2003 r.¹⁸.

Zgodnie z art. 1 Europejskiej konwencji o zwalczaniu terroryzmu z 1977 r. w brzmieniu nadanym mu mocą art. 1 Protokołu zmieniającego do Europejskiej konwencji o zwalczaniu terroryzmu z 2003 r. do katalogu przestępstw podlegających ekstradycji należą:

- przestępstwo, którego dotyczy Konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi sporządzona w Hadze 16 grudnia 1970 r.¹⁹,
- przestępstwo, którego dotyczy Konwencja o zwalczaniu bezprawnych czynów skierowanych przeciwko bezpieczeństwu lotnictwa cywilnego sporządzona w Montrealu 23 września 1971 r.²⁰,
- przestępstwo, którego dotyczy Konwencja o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, sporządzona w Nowym Jorku 14 grudnia 1973 r.²¹,
- przestępstwo, którego dotyczy Międzynarodowa konwencja przeciwko braniu zakładników sporządzona w Nowym Jorku 18 grudnia 1979 r.²²,
- przestępstwo, którego dotyczy Konwencja o ochronie fizycznej materiałów jądrowych otwarta do podpisu w Wiedniu 3 marca 1980 r.²³,
- przestępstwo, którego dotyczy Protokół o zwalczaniu bezprawnych czynów przemocy w portach lotniczych obsługujących międzynarodowe lotnictwo cywilne sporządzony w Montrealu 24 lutego 1988 r.²⁴,
- przestępstwo, którego dotyczy Konwencja w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu żeglugi morskiej sporządzona w Rzymie 10 marca 1988 r.²⁵,

¹⁴ Zob. art. 5–7, 9 i 19 Konwencji, Dz.U. z 2008 r., nr 161, poz. 998.

¹⁵ Zob. art. 3 Protokołu, A. Przyborowska-Klimczak, *Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów*, Lublin 2006, s. 191–192.

¹⁶ Zob. art. 5–9 i 23 Konwencji, Dz.U. z 2001 r., nr 90, poz. 994.

¹⁷ Zob. art. 2–11 i 24 Konwencji, ETS, no. 185.

¹⁸ Por. art. 2–8 Protokołu, ETS, no. 189.

¹⁹ Zob. art. 1 Konwencji, P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem...*, s. 131.

²⁰ Por. art. 1 Konwencji, *ibidem*, s. 137.

²¹ Zob. art. 2 i art. 8 Konwencji, *ibidem*, s. 15, 17–18.

²² Zob. art. 1 i art. 10 Konwencji, *ibidem*, s. 47 i 51.

²³ Zob. art. 7 i art. 11 Konwencji, *ibidem*, s. 24–26.

²⁴ Zob. art. 2 Protokołu, *ibidem*, s. 144–145.

²⁵ Zob. art. 3 i art. 11 Konwencji, *ibidem*, s. 33, 36–37.

- przestępstwo, którego dotyczy Protokół do Konwencji w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu żeglugi morskiej podpisanej w Rzymie 10 marca 1988 r. w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu stałych platform umieszczonych na szelfie kontynentalnym z 10 marca 1988 r.²⁶,
- przestępstwo, którego dotyczy Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu terrorystycznych ataków bombowych z 15 grudnia 1997 r.²⁷,
- przestępstwo, którego dotyczy Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu finansowania terroryzmu z 9 grudnia 1999 r.²⁸

Katalog przestępstw ekstradycyjnych ustanowiony art. 1 Europejskiej konwencji o zwalczaniu terroryzmu z 1977 r. i art. 1 Protokołu zmieniającego z 2003 r. należałoby uzupełnić o przestępstwa określone art. 9 Konwencji o bezpieczeństwie personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego z 9 grudnia 1994 r.²⁹

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu terroryzmowi podpisana 16 maja 2005 r. uzupełnia katalog przestępstw skutkujących ekstradycją o następujące czyny:

- publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym polegające na rozpowszechnianiu lub innego rodzaju udostępnianiu przekazu do wiadomości publicznej w celu podżegania do popełnienia czynu o charakterze terrorystycznym w sytuacji, gdy takie zachowanie w sposób bezpośredni lub pośredni wspierając przestępstwa o charakterze terrorystycznym, stwarza niebezpieczeństwo popełnienia jednego lub więcej takich przestępstw,
- rekrutację na rzecz terroryzmu polegającą na namawianiu innej osoby do popełnienia lub uczestnictwa w popełnieniu przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub też do przystąpienia do zrzeszenia lub grupy w celu przyczynienia się do popełnienia jednego lub większej liczby przestępstw o charakterze terrorystycznym przez to zrzeszenie lub grupę,
- szkolenie na rzecz terroryzmu polegające na dostarczaniu wskazówek do korzystania z materiałów wybuchowych, broni palnej lub innej broni albo trujących bądź niebezpiecznych substancji, bądź innych szczególnych metod lub technik w celu popełnienia lub przyczynienia się do popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym, ze świadomością, że dostarczone umiejętności mają być w tym celu użyte,
- przestępstwa pomocnicze polegające na uczestnictwie jako współsprawca w jakimkolwiek z wyżej wymienionych czynów, organizowaniu lub kiero-

²⁶ Zob. art. 2 Protokołu, *ibidem*, s. 42–43.

²⁷ Zob. art. 2 i 9 Konwencji, *ibidem*, s. 67 i 70.

²⁸ Zob. art. 2 i art. 11 Konwencji, *ibidem*, s. 78, 82–83.

²⁹ Zob. art. 9 i 15 Konwencji, *ibidem*, s. 58, 60–61.

waniu innymi osobami, w popełnieniu któregośkolwiek z wyżej wymienionych czynów; przyczynieniu się do popełnienia jednego lub większej liczby wymienionych wyżej czynów przez grupę osób działających we wspólnym celu, przy czym przyczynienie takie musi być umyślne, dokonane w celu wsparcia przestępczej działalności lub przestępczego celu grupy, o ile taka działalność lub cel pociąga za sobą popełnienie wyżej wymienionych czynów lub też dokonane są ze świadomością zamiaru popełnienia przez grupę wyżej wymienionych czynów³⁰.

Na podstawie art. 3 Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii z 25 maja 2000 r. przestępstwami ekstradycyjnymi są następujące czyny:

- oferowanie, dostarczenie lub przyjęcie dziecka w jakikolwiek sposób w celu seksualnego wykorzystywania dziecka, przekazania organów dziecka dla zysku i angażowania dziecka do pracy przymusowej,
- nakłanianie w niewłaściwy sposób jako pośrednik do udzielenia zgody na adopcję dziecka z naruszeniem stosownych międzynarodowych instrumentów prawnych dotyczących adopcji,
- oferowanie, uzyskiwanie, nabycie lub dostarczenie dziecka w celu prostytucji,
- produkcja, dystrybucja, rozpowszechnianie, import, eksport, oferowanie, handel lub posiadanie dla wyżej wymienionych celów dziecięcej pornografii.

Przestępstwo stanowią również próby popełnienia któregośkolwiek z wyżej wymienionych czynów, a także współudział lub udział w którymkolwiek z tych czynów³¹.

Konwencja o zwalczaniu międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z 15 listopada 2000 r. za przestępstwa podlegające ekstradycji uznaje:

- udział w zorganizowanej grupie przestępczej,
- organizowanie, kierowanie, pomaganie, podżeganie, ułatwianie lub doradzanie przy popełnieniu poważnego przestępstwa, w które zaangażowana jest zorganizowana grupa przestępcza,
- przekupstwo,
- pranie dochodów z przestępstwa,
- pranie pieniędzy,
- czyny przeciwko wymiarowi sprawiedliwości³².

Zgodnie z uregulowaniami Konwencji o cyberprzestępczości z 23 listopada 2001 r. przestępstwem o charakterze ekstradycyjnym jest:

- nielegalny dostęp do całości lub części systemu informatycznego,
- nielegalne przechwytywanie danych informatycznych,

³⁰ Art. 19 w zw. z art. 5–7 i 9 Konwencji, Dz.U. z 2008 r., nr 161, poz. 998.

³¹ Por. art. 3 ust. 1 i 2 w zw. z art. 5, A. Przyborowska-Klimczak, *Prawo międzynarodowe...*, s. 191–193.

³² Por. art. 5–9 i 23 w zw. z art. 16 Konwencji, Dz.U. z 2001 r., nr 90, poz. 994.

- naruszenie integralności danych informatycznych,
- naruszenie integralności systemu informatycznego,
- niewłaściwe użycie urządzeń przystosowanych dla celów popełnienia któregoś z przestępstw wymienionych w Konwencji,
- fałszerstwo komputerowe,
- oszustwo komputerowe,
- przestępstwa związane z pornografią dziecięcą,
- przestępstwa związane z naruszeniem praw autorskich i praw pokrewnych,
- usiłowanie i pomocnictwo lub podżeganie do popełnienia któregoś z przestępstw określonych w Konwencji³³.

Protokół dodatkowy do Konwencji o cyberprzestępczości z 23 listopada 2001 r., podpisany 28 stycznia 2003 r., uzupełnił przedstawiony wyżej katalog przestępstw ekstradycyjnych o następujące czyny:

- rozpowszechnianie materiałów rasistowskich i ksenofobicznych w systemie komputerowym,
- groźby powodowane rasizmem i ksenofobią,
- zniewagi powodowane rasizmem i ksenofobią,
- zaprzeczanie, poważnie, umniejszanie znaczenia, akceptacja lub usprawiedliwianie zbrodni ludobójstwa oraz zbrodni przeciwko ludzkości,
- pomocnictwo i podżeganie do popełnienia któregoś z przestępstw określonych Protokołem³⁴.

Przykładem umowy dwustronnej, w której posłużono się metodą listy przy określaniu przestępstw ekstradycyjnych, jest Traktat między Rzeczypospolitą Polską a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii o wydawaniu zbiegłych przestępców z 11 stycznia 1932 r. W traktacie ustanowiono katalog 29 czynów, które zgodnie z jego postanowieniami są uznawane za przestępstwa ekstradycyjne. Są to:

- morderstwo lub usiłowanie morderstwa albo spisek w celu popełnienia morderstwa,
- zabójstwo,
- podawanie leków lub użycie narzędzi w celu wywołania poronienia,
- zgwałcenie,
- czyn lubieżny lub usiłowanie spełnienia czynu lubieżnego z dziewczęciem poniżej 16. roku życia,
- gwałt na osobie w celu nierządu,
- porwanie człowieka albo bezprawne ograniczenie wolności osobistej,
- porwanie dziecka, włączając w to opuszczenie, porzucenie lub bezprawne zatrzymanie dziecka,
- uprowadzenie,

³³ Por. art. 2–11 w zw. z art. 24 Konwencji, ETS, no. 185.

³⁴ Por. art. 2–8 Protokołu, ETS, no. 189.

- stręczycielstwo,
- dwużeństwo,
- umyślne zadanie rany lub ciężkie uszkodzenie ciała,
- pogrożki pisemne lub inne w celu wymuszenia pieniędzy lub innych przedmiotów wartościowych,
- fałszywe zeznanie pod przysięgą lub namawianie do niego,
- rozmyślne podpalenie,
- włamanie się lub wdarcie się do domu mieszkalnego lub budynku do tegoż należącego w nocy lub we dnie z zamiarem popełnienia zbrodni,
- rozbój z użyciem gwałtu lub pogroźek,
- kradzież lub sprzeniewierzenie,
- nadużycie zaufania przez zawiadowcę, bankiera, agenta, prokurenta, powiernika lub kuratora, dyrektora, członka lub urzędnika jakiejkolwiek spółki lub oszukańcze użycie cudzej własności,
- uzyskanie pieniędzy, papierów wartościowych lub innego mienia za pomocą fałszywych przedstawień (oszustwo) oraz przyjęcie pieniędzy, papierów wartościowych lub innego mienia ze świadomością, że zostały skradzione lub uzyskane wbrew prawu,
- podrabianie lub przerabianie monet lub puszczanie w obieg monet podrobionych lub przerobionych,
- świadome i bezprawne wytworzenie lub posiadanie narzędzia, przyrządu lub maszyny przystosowanych i przeznaczonych do podrabiania lub przerabiania monet,
- fałszowanie, podrabianie lub przerabianie albo puszczanie w obieg przedmiotów sfałszowanych, podrobionych lub przerobionych, obejmujące wszelkie przestępstwa, przewidziane w ustawodawstwie polskim jako podrabianie lub fałszowanie pieniędzy papierowych, banknotów lub innych papierów wartościowych, fałszowanie lub podrabianie innych dokumentów publicznych lub prywatnych, jak również wydawanie lub puszczanie w obieg takich papierów podrobionych, przerobionych lub sfałszowanych oraz rozmyślne czynienie z nich użytku,
- przestępstwa przeciwko ustawom o bankructwie,
- wszelki czyn popełniony w zamiarze narażenia na niebezpieczeństwo osób podróżujących koleją lub znajdujących się na kolei,
- pirateria (rozbójnictwo morskie),
- złośliwe zatopienie lub zniszczenie statku na morzu lub usiłowanie dokonania takiego czynu,
- zamach na osobę na statku znajdującym się na pełnym morzu z zamiarem zabicia lub ciężkiego uszkodzenia na ciele,
- bunt (*revolt*) przeciwko dowódcy statku znajdującego się na pełnym morzu, jeśli jest popełniony przez dwie lub więcej osób oraz spisek w celu wywołania takiego buntu,

- handel niewolnikami stanowiący zbrodnię lub występki według ustawodawstwa obu państw,
- pomoc w jakiegokolwiek z wyżej wymienionych zbrodni lub występków udzielona przed, podczas lub po dokonaniu czynu, o ile taka pomoc podlega karze według ustawodawstwa obu stron³⁵.

W XX w. dominującą pozycję w większości umów i ustawodawstw wewnętrznych zyskała metoda eliminacji, która dzięki przyjęciu wysokości oraz rodzaju kary jako podstawy uznania danego czynu za przestępstwo ekstradycyjne zapewnia większą elastyczność ekstradycji.

Metoda eliminacji polega na założeniu, że podstawę ekstradycji będą stanowić wszystkie przestępstwa powyżej pewnego zagrożenia ustawowego lub wymiaru kary w przypadku wydania w celu wykonania wyroku, jeśli nie są określone jako wyjątki³⁶.

Zastosowanie metody eliminacji przy określaniu przestępstw ekstradycyjnych proponuje Modelowy traktat ekstradycyjny z 14 grudnia 1990 r. przewidujący wydanie za przestępstwa zagrożone karą, której górna granica wynosi rok lub 2 lata pozbawienia wolności, a przypadku wystąpienia z wnioskiem w celu wykonania wyroku, gdy wymiar pozostałej do odbycia kary wynosi minimum 4 lub 6 miesięcy³⁷.

Najszerza regulacja dotycząca ekstradycji, czyli Europejska konwencja o ekstradycji z 1957 r., w art. 2 ust. 1 określa przestępstwa ekstradycyjne właśnie drogą eliminacji³⁸. Tę samą metodę kwalifikowania przestępstw ekstradycyjnych zastosowano w Traktacie o ekstradycji i wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych z 1962 r.³⁹

Przestępstwa ekstradycyjne to zazwyczaj najpoważniejsze przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu i mieniu⁴⁰. Ze względu na stopień skomplikowania i kosztowność procedury ekstradycyjnej państwa najczęściej zgadzają się na ekstradycję tylko za przestępstwa zagrożone sankcją powyżej określonego minimum. Jako przykład można podać wspomniany już wyżej art. 2 ust. 1 Europejskiej konwencji o ekstradycji z 1957 r. stanowiący: „Podstawę wydania stanowią przestępstwa zagrożone, według prawa strony wzywającej i strony wezwanej, karą pozbawienia wolności o maksymalnym wymiarze co najmniej jednego roku

³⁵ Por. art. 3 Traktatu, Dz.U. z 1934 r., nr 17, poz. 135.

³⁶ Z. Knypl, *Ekstradycja jako...*, s. 73. Tak również: L. Gardocki, *Zarys prawa karnego międzynarodowego*, Warszawa 1989, s. 166.

³⁷ Por. art. 2 Modelowego Traktatu, UN. Doc. A/ RES/45/116 (1990), Annex.

³⁸ Por. tekst Konwencji, P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem...*, s. 91.

³⁹ Por. tekst Traktatu, „Tractatenblad” 1962, nr 97, s. 1.

⁴⁰ Założenie to zostało w sposób szczególnie podkreślone w prawie anglosaskim, które zawiera wyraźny zakaz ekstradycji za drobne przestępstwa. Zob. I. Topa, *Międzynarodowa współpraca państw w wydawaniu przestępców. Zagadnienia materialnoprawne*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 4, s. 119–120.

lub karą surowszą albo czyny, wobec sprawców których można orzec środek zabezpieczający w takim samym wymiarze. Jeżeli na terytorium strony wzywającej zapadło już orzeczenie skazujące na karę pozbawienia wolności lub orzeczono o środku zabezpieczającym, wydanie może nastąpić, jeżeli orzeczono karę lub środek w wymiarze co najmniej 4 miesięcy⁴¹.

Wokół pojęcia „zagrożenia karnego”, którym posługuje się Konwencja we wspomnianym art. 2 ust. 1, pojawiły się rozbieżności interpretacyjne dotyczące kwestii, czy zagrożenie karą określa przepis typizujący przestępstwa w części szczególnej kodeksu karnego lub innej ustawie karnej, czy też jest ono warunkowane ewentualnymi modyfikacjami wynikającymi z uregulowań części ogólnej kodeksu karnego lub ustawy karnej dodatkowej.

Przeważająca część przedstawicieli polskiej doktryny stoi na stanowisku, że zagrożenie karą jest to zagrożenie ustawowe, przewidziane za dane przestępstwo w części szczególnej konkretnej ustawy zawierającej przepis statuujący typ przestępstwa lub wykroczenia⁴². Opinia ta jest konsekwentnie podzielana przez sędziów polskiego Sądu Najwyższego⁴³.

Za taką interpretacją pojęcia „zagrożenia karnego” opowiedział się także ustawodawca polski, który regulacją art. 53 ust. 5 Kodeksu karnego skarbowego z 10 września 1999 r. postanowił, że „zagrożenie karne jest to zagrożenie karą przewidzianą w odpowiednim przepisie tytułu I działu II – Część szczególna, określającym dany typ przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego⁴⁴.

⁴¹ Por. tekst Konwencji, P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem...*, s. 91.

⁴² Tak np. K. Daszkiewicz, *Nadzwyczajne złagodzenie kary*, Warszawa 1976, s. 10–25; A.R. Światłowski, *Glosa do uchwały I KZP 16/92*, „Palestra” 1994, z. 8, s. 170; K. Daszkiewicz, *Dożywotnie pozbawienie wolności*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 6, s. 8–9. Przeciwnie stanowisko prezentują: J. Nowiński, *Glosa do uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 19 lutego 1976 roku, IV KZP 29/75*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” (dalej: OSP) 1979, z. 11, poz. 496–498; J. Rybak, *Glosa do uchwały I KZP 16/92*, OSP 1993, z. 9, poz. 171. Stanowisko pośrednie, różnicujące pojęcie „granic ustawowego zagrożenia”, czyli granic kary określonej w przepisie części szczególnej, od pojęcia „granic sankcji”, czyli granic kary za popełnione przestępstwo wynikających także z przepisów części szczególnej, prezentują K. Buchała i A. Zoll. Zob. *ibidem*, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116 kodeksu karnego*, Kraków 1998, s. 383.

⁴³ Zob. uchwałę składu 7 sędziów z 29 lipca 1970 r., VI KZP 32/70, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego” (dalej OSN) 1970, z. 10, poz. 1117; uchwałę składu 7 sędziów z 20 września 1973 r., VI KZP 28/73, OSN 1973, z. 12, poz. 152; uchwałę składu 7 sędziów z 18 września 1975 r., VI KZP 2/75, OSN 1975, z. 10–11, poz. 135; uchwałę składu 7 sędziów z 29 marca 1976 r., VI KZP 46/76, OSN 1976, z. 4–5, poz. 53; uchwałę składu 7 sędziów z 11 maja 1976 r., VII KZP 6/76, OSN 1976, z. 7–8, poz. 88; uchwałę składu 7 sędziów z 7 sierpnia 1982 r., VI KZP 19/82, OSN 1982, z. 10–11, poz. 68; uchwałę składu 3 sędziów z 20 maja 1992 r., I KZP 16/92, OSN 1992, z. 9–10, poz. 65; uchwałę składu 3 sędziów z 16 marca 1999 r., I KZP 4/99, OSN 1999, z. 5–6, poz. 27 oraz uchwałę z 25 października 2000 r., I KZP 30/00, OSN 2000, z. 11–12, poz. 97.

⁴⁴ Por. Dz.U. z 1999 r., nr 83, poz. 930. Warto nadmienić, że rozbieżności dotyczące pojęcia „zagrożenie karą” występowały w przeszłości właśnie w odniesieniu do przestępstw skarbowych, popełnionych w warunkach uzasadniających zastosowanie nadzwyczajnego obostrzenia kary.

W świetle powyższego zdaniem Sądu Najwyższego pojęcie „zagrożenie karą” występujące w art. 2 ust. 1 Europejskiej konwencji o ekstradycji z 13 grudnia 1957 r. odnosi się do ustawowych granic sankcji przewidzianych za dane przestępstwo w części szczególnej Kodeksu karnego lub w innej ustawie zawierającej przepisy karne⁴⁵.

W sytuacji, gdy przy określaniu katalogu przestępstw ekstradycyjnych nie znajduje zastosowania metoda enumeracji, tradycyjnie przyjmuje się, że standardową dolną granicą zagrożenia karą jest pozbawienie wolności, którego górna granica nie przekracza roku⁴⁶.

Na mocy art. 2 Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi o ekstradycji z 1996 r. do grupy ekstradycyjnych zalicza się przestępstwo, jego usiłowanie lub uczestnictwo w popełnieniu, znowę lub związek mający na celu popełnienie takiego przestępstwa, które według prawa państwa wzywającego i wezwanego jest zagrożone karą pozbawienia wolności o maksymalnym wymiarze powyżej 1 roku lub kara surowszą⁴⁷. Podobne uregulowania zawierają umowy, którymi związana jest Polska z Algierską Republiką Ludowo-Demokratyczną⁴⁸, Republiką Kuby⁴⁹, Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną⁵⁰, Arabską Republiką Egiptu⁵¹ oraz Republiką Indii⁵².

Obecnie za standard przy określaniu przestępstw ekstradycyjnych uważa się przestępstwa zagrożone karą, której górna granica wysokości to minimum rok pozbawienia wolności w przypadku wniosku o wydanie oskarżonego w celu przeprowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego oraz zagrożone karą

⁴⁵ Zob. uchwałę Sądu Najwyższego (dalej: SN) z 25 października 2000 r., I KZP 30/00, OSN 2000, z. 11–12, poz. 97.

⁴⁶ Zob. M.C. Bassiouni, *International Extradition: United Law and Practice (Dobbs Ferry – Oceana)*, New York 1996, s. 65; G. Gilbert, *Aspect of Extradition*, Dodrecht 1991, s. 38.

⁴⁷ Zob. art. 2 Umowy, Dz.U. z 1999 r., nr 93, poz. 1066.

⁴⁸ Por. art. 41 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Algierską Republiką Ludowo-Demokratyczną dotyczącej obrotu prawnego w sprawach cywilnych i karnych z 9 listopada 1976 r. (Dz.U. z 1982 r., nr 10, poz. 73).

⁴⁹ Por. art. 62 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Kuby o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 18 listopada 1982 r. (Dz.U. z 1984 r., nr 47, poz. 247).

⁵⁰ Por. art. 30 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 28 września 1986 r. (Dz.U. z 1987 r., nr 24, poz. 135).

⁵¹ Por. art. 43 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Arabską Republiką Egiptu o pomocy prawnej w sprawach karnych, przekazywaniu osób skazanych i ekstradycji z 17 maja 1992 r. (Dz.U. z 1994 r., nr 34, poz. 128).

⁵² Por. art. 2 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Indii o ekstradycji z 17 lutego 2003 r. (Dz.U. z 2005 r., nr 156, poz. 1304).

6 miesięcy pozbawienia wolności w razie żądania wydania w celu odbycia kary⁵³. Regulacje tej treści zawierają umowy zawarte przez Polskę z Królestwem Maroka⁵⁴, Arabską Republiką Syryjską⁵⁵, Republiką Tunezyjską⁵⁶, Socjalistyczną Republiką Wietnamu⁵⁷, Republiką Białoruś⁵⁸ oraz Mongolią⁵⁹.

Możliwe są jednak odstępstwa od przedstawionego wyżej standardu w stronę podwyższania zagrożenia karnego (np. niektóre kraje anglosaskie oraz Ameryki Łacińskiej wymagają 2 lat) bądź jego obniżania.

Przykładem odstępstwa podwyższającego zagrożenie karne wymagane dla przestępstw ekstradycyjnych są postanowienia Konwencji wykonawczej do układu z Schengen podpisanej 19 czerwca 1990 r., na mocy których Republika Francuska zobowiązała się do wydawania na podstawie wniosku o ekstradycję osób, przeciwko którym wszczęto postępowanie z powodu popełnionych czynów zagrożonych na mocy prawa francuskiego karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym na maksymalny okres co najmniej 2 lat oraz na mocy prawa państwa wzywającego karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym na maksymalny okres co najmniej roku⁶⁰.

Przykładem tego rodzaju regulacji jest także art. 74 Umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Federacyjną Republiką Jugosławii o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych z 6 lutego 1960 r.⁶¹ oraz art. 30 Umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Iraku o pomocy prawnej i sądowej w sprawach cywilnych i karnych z 29 października 1988 r.⁶², na mocy których

⁵³ Por. art. 2 ust. 2 Europejskiej konwencji o ekstradycji z 1957 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem...*, s. 91. Zob. także: M. Płachta, *Zasady i przeszkody ekstradycyjne*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 7–8, s. 28–29.

⁵⁴ Por. art. 38 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Królestwem Maroka o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 21 maja 1979 r. (Dz.U. z 1983 r., nr 14, poz. 69).

⁵⁵ Por. art. 31 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Arabską Republiką Syryjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 16 lutego 1985 r. (Dz.U. z 1986 r., nr 37, poz. 181).

⁵⁶ Por. art. 34 umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Tunezyjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 22 marca 1985 r. (Dz.U. z 1987 r., nr 11, poz. 71).

⁵⁷ Por. art. 52 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Socjalistyczną Republiką Wietnamu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 22 marca 1993 r. (Dz.U. z 1995 r., nr 55, poz. 289).

⁵⁸ Por. art. 66 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białorusi o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych z 26 października 1994 r. (Dz.U. z 1995 r., nr 128, poz. 619).

⁵⁹ Por. art. 40 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Mongolią o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 19 października 1998 r. (Dz.U. z 2003 r., nr 43, poz. 370).

⁶⁰ Por. art. 61 Konwencji, Dz.Urz. WE 2000, L 239, s. 1.

⁶¹ Zob. Dz.U. z 1963 r., nr 27, poz. 162.

⁶² Zob. Dz.U. z 1989 r., nr 70, poz. 418.

za podlegające ekstradycji uważane są czyny zagrożone prawem stron karą pozbawienia wolności o wymiarze co najmniej 2 lat lub karą surowszą, a w przypadku żądania ekstradycji w celu wykonania orzeczonej kary karą co najmniej 6 miesięcy.

Konwencja o ekstradycji między państwami członkowskimi Unii Europejskiej z 27 września 1996 r. znacząco rozszerza katalog przestępstw ekstradycyjnych, przewidując możliwość wydania za przestępstwo, którego dolna granica zagrożenia wynosi w przypadku państwa wezwanego 6 miesięcy, natomiast wzywającego 12 miesięcy⁶³. Ponadto Konwencja ta nie dopuszcza odmowy wydania ze względu na okoliczność, że prawo państwa wezwanego nie zawiera takiego samego typu środka zabezpieczającego, jak prawo państwa wzywającego⁶⁴.

Obniżenie progu zagrożenia karnego do 6 miesięcy umożliwiło stopniowe ograniczanie przeszkód ekstradycyjnych opartych na charakterze przestępstwa (np. przeszkoda wojskowego, politycznego czy skarbowego charakteru przestępstwa)⁶⁵.

Kolejnym przykładem obniżania progu zagrożenia karnego w aspekcie przestępstw ekstradycyjnych są postanowienia Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o uzupełnieniu i ułatwieniu stosowania Europejskiej Konwencji o ekstradycji z 13 grudnia 1957 r. podpisanej 17 lipca 2003 r. zezwalające na wydanie, gdy wymiar kary pozbawienia wolności, zastępczej kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego, który pozostał do wykonania wynosi, co najmniej 3 miesiące⁶⁶.

Trzeci system kwalifikowania przestępstw ekstradycyjnych, czyli metoda mieszana łącząca metodę enumeracji z metodą eliminacji, znalazła zastosowanie w postanowieniach decyzji ramowej Rady z 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania oraz procedur przekazywania między państwami członkowskimi (dalej: decyzja ramowa w sprawie ENA)⁶⁷. Zgodnie z art. 2 ust. 1 powołanej decyzji europejski nakaz aresztowania może być wydany w odniesieniu do czynów zagrożonych według prawa państwa wydającego nakaz karą pozbawienia wolności lub środkiem zabezpieczającym, polegającym na pozbawieniu wolności o górnej granicy zagrożenia, co najmniej 12 miesięcy bądź w odniesieniu do orzeczeń skazujących na karę pozbawienia wolności lub sto-

⁶³ Por. A. Kuhn, *Are Periods of Detention Increasing in the European Union?*, „European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice” 1999, no. 2, s. 197.

⁶⁴ Por. art. 2 ust. 2 Konwencji, *Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie*, t. 3: *Dokumenty karne*, red. E. Zielińska, Warszawa 2000, s. 58.

⁶⁵ Szerzej na ten temat: I.A. Shearer, *Extradition in International Law*, Manchester 1971, s. 132–150.

⁶⁶ Por. art. 1 umowy, Dz.U. z 2004 r., nr 244, poz. 2451.

⁶⁷ Dz.Urz. WE 2002, L 190, s. 1.

sowanie środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności w wymiarze co najmniej 4 miesięcy⁶⁸.

Ponadto europejski nakaz aresztowania może być wydany w odniesieniu do czynu zagrożonego w państwie jego wydania karą co najmniej 3 lat pozbawienia wolności albo czynu, za który można orzec inne środki skutkujące pozbawieniem wolności, stanowiącego przestępstwo:

- udziału w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnianie przestępstw,
- aktu terrorystycznego w rozumieniu odrębnych przepisów prawa,
- handlu ludźmi,
- przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego,
- nielegalnego wytwarzania, przetwarzania, obrotu lub przemytu środków odurzających, prekursorów, środków zastępczych lub substancji psychotropowych,
- nielegalnego obrotu bronią, amunicją, materiałami wybuchowymi lub radioaktywnymi,
- łapownictwa i płatnej protekcji,
- oszustwa,
- wprowadzania do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł,
- fałszowania oraz obrotu fałszywymi pieniędzmi lub innymi środkami płatniczymi,
- przeciwko ochronie danych gromadzonych, przechowywanych, przetwarzanych lub przekazywanych w systemie informatycznym,
- przeciwko środowisku naturalnemu, w tym nielegalnego obrotu zagrożonymi gatunkami zwierząt i roślin,
- udzielenia pomocy w nielegalnym przekroczeniu granicy lub pobycie,
- zabójstwa,
- spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
- nielegalnego obrotu organami i tkankami ludzkimi,
- bezprawnego pozbawienia człowieka wolności,
- uprowadzenia człowieka dla okupu,
- wzięcia lub przetrzymywania zakładnika,
- rasizmu i ksenofobii,
- rozboju z użyciem broni palnej lub groźby jej użycia,
- wymuszenia rozbójniczego z użyciem broni palnej lub groźby jej użycia,
- nielegalnego obrotu dobrami kultury,
- sprzeniewierzenia cudzego mienia,
- podrabiania oraz obrotu podrobionymi wyrobami,

⁶⁸ Por. art. 2 ust. 1 decyzji ramowej, *ibidem*.

- fałszowania oraz obrotu sfalszowanymi dokumentami,
- nielegalnego obrotu hormonami lub podobnymi substancjami,
- obrotu kradzionymi pojazdami mechanicznymi,
- zgwałcenia,
- podpalenia,
- należącym do właściwości Międzynarodowego Trybunału Karnego,
- porwania statku wodnego lub powietrznego,
- sabotażu⁶⁹.

Katalog przestępstw w ramach europejskiego nakazu aresztowania może być mocą jednomyślniej decyzji Rady Unii Europejskiej podjętej po konsultacjach z Parlamentem Europejskim w trybie art. 39 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej zmieniany bądź uzupełniany⁷⁰. Ponadto możliwe jest wydanie w trybie europejskiego nakazu aresztowania za przestępstwa inne niż wymienione w art. 2 ust. 2 decyzji ramowej w sprawie ENA z 2002 r., bez względu na ich charakter lub kwalifikację, pod jednym tylko warunkiem, że czyny, z powodu których nakaz został wydany, stanowią przestępstwo w świetle prawa państwa wykonującego nakaz⁷¹.

Podsumowanie

Ocena wszystkich stosowanych w umowach ekstradycyjnych metod, czyli listy, eliminacji i mieszanej, prowadzi do wniosku, że lepszą metodą określania przestępstw ekstradycyjnych jest metoda eliminacji bądź metoda mieszana. Są one bardziej elastyczne, pozwalają na rozszerzenie zakresu przestępstw ekstradycyjnych i eliminują konieczność zawierania nowej umowy ekstradycyjnej w przypadku zmian ustawodawstwa wewnętrznego. Metoda listy nastęrcza natomiast trudności spowodowanych brakiem zgodności między ustawowymi typami przestępstw, gdyż często ich nazwy wyliczone w umowie międzynarodowej są wyrazem kompromisu między ustawodawstwami stron. Ponadto często zdarza się, że tłumaczenia na języki poszczególnych stron umowy są niedokładne, a bywa, że wierne oddanie istoty danego przestępstwa w języku strony posługującej się innymi terminami prawniczymi jest niemożliwe. Porównanie katalogu przestępstw ekstradycyjnych wyodrębnionego według metody enumeracji z katalogiem przestępstw ekstradycyjnych wyodrębnionych metodą eliminacji

⁶⁹ Por. art. 2 ust. 2 decyzji ramowej, *ibidem*. Zob. także część E 1 oraz pouczenie zawarte w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 20 kwietnia 2004 r. w sprawie wzoru europejskiego nakazu aresztowania (Dz.U. z 2004 r., nr 73, poz. 664).

⁷⁰ Por. art. 2 ust. 3 decyzji ramowej w sprawie ENA, Dz.Urz. WE 2002, L 190, s. 1.

⁷¹ Zob. art. 2 ust. 4 decyzji ramowej w sprawie ENA, *ibidem*.

dowodzi, że przestępstwa wyodrębnione metodą eliminacji należą do katalogu ekstradycyjnych również według tych umów, które posługują się metodą eliminacji, ale nie zawsze tego rodzaju prawidłowość występuje w odwrotnym kierunku⁷².

Analiza katalogu przestępstw ekstradycyjnych pozwala na postawienie tezy, że obejmuje on przestępstwa o ciężkim i średnim ciężarze gatunkowym, z wyłączeniem przestępstw drobnych. Zakaz ekstradycji za drobne przestępstwa (*trivial offences*) występuje w wielu krajach anglosaskich⁷³. Również w znacznej liczbie dwustronnych umów regulujących obrót ekstradycyjny między innymi państwami wśród przesłanek odmowy wydania wymienia prywatnoskargowy charakter przestępstwa, w związku z którym wnioskuje się o wydanie. Umowy te stanowią o obligatoryjnym obowiązku odmowy wydania bądź o fakultatywnej możliwości odmowy wydania w przypadku, gdy: „według prawa jednej z Umawiających się Stron czyn, w związku z którym żąda się wydania, stanowi przestępstwo, którego ściganie można wszcząć tylko z oskarżenia prywatnego”⁷⁴. Argumentem przemawiającym za wyłączeniem drobnych przestępstw z katalogu przestępstw ekstradycyjnych jest założenie, że tylko przestępstwa większej wagi, w poważnym stopniu naruszające porządek prawny, są uzasadnieniem wszczęcia skomplikowanej i drogiej procedury ekstradycyjnej. Ponadto należy mieć na uwadze fakt, że wydanie jest istotnym wkroczeniem w sferę wolności osoby, której dotyczy, dlatego przy drobnych przestępstwach mogłoby stanowić większą dolegliwość od kary, jaka mogłaby być wymierzona za dany czyn, a w konsekwencji naruszeniem zasady proporcjonalności.

⁷² Por. Z. Knypl, *Ekstradycja jako...*, s. 80–83.

⁷³ M. Płachta, *Kidnapping międzynarodowy w służbie prawa. Studium międzynarodowe i porównawcze*, Warszawa 2000, s. 28.

⁷⁴ Por. art. 33 lit. b umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Iraku o pomocy prawnej i sądowej w sprawach cywilnych i karnych z 1988 r. (Dz.U. z 1989 r., nr 70, poz. 418), statuujący prywatnoskargowy charakter przestępstwa jako fakultatywną przesłankę odmowy wydania. Podobnej treści uregulowania, tylko kwalifikujące prywatnoskargowy charakter przestępstwa jako bezwzględną przeszkodę ekstradycyjną, zawiera art. 77 lit. d umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Federacyjną Republiką Jugosławii o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych z 1960 r. (Dz.U. z 1963 r., nr 27, poz. 162); art. 33 ust. 2 lit. b umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową i Arabską Republiką Syryjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 1985 r. (Dz.U. z 1986 r., nr 37, poz. 181); art. 36 ust. 1 lit. e umowy między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Tunezyjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 1985 r. (Dz.U. z 1987 r., nr 11, poz. 71); art. 56 ust. 1 lit. c umowy między Rzeczpospolitą Polską a Socjalistyczną Republiką Wietnamu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 1993 r. (Dz.U. z 1995 r., nr 55, poz. 289) oraz art. 41 ust. 1 pkt 5 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Mongolią o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 1998 r. (Dz.U. 2003, nr 43, poz. 370).

Bibliografia

- Bassiouni M. C., *International Extradition: United Law and Practice (Dobbs Ferry – Oceana)*, New York 1996.
- Buchała K., Zoll A., *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–116 kodeksu karnego*, Kraków 1998.
- Daszkiewicz K., *Dożywotnie pozbawienie wolności*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 6.
- Daszkiewicz K., *Nadzwyczajne złagodzenie kary*, Warszawa 1976.
- Gardocki L., *Zarys prawa karnego międzynarodowego*, Warszawa 1989.
- Gelberg L., *Sprawa Eislera*, „Rocznik Prawa Międzynarodowego” 1949.
- Gilas J., *Prawo międzynarodowe*, Toruń 1995.
- Gilbert G., *Aspect of Extradition*, Dordrecht 1991.
- Knypl Z., *Ekstradycja jako instytucja prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 1975.
- Kuhn A., *Are Periods of Detention Increasing in the European Union?*, „European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice” 1999, no. 2.
- Nicholls C., Montgomery C., Knowles J.B., *The Law of Extradition and Mutual Assistance. Second Edition*, Oxford 2007.
- Nowiński J., *Glosa do uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 19 lutego 1976 roku, IV KZP 29/75*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 1979, z. 11.
- Płachta M., *Kidnaping międzynarodowy w służbie prawa. Studium międzynarodowe i porównawcze*, Warszawa 2000.
- Płachta M., *Zasady i przeszkody ekstradycyjne*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 7–8.
- Rybak J., *Glosa do uchwały I KZP 16/92*, OSP 1993, z. 9.
- Shearer I.A., *Extradition in International Law*, Manchester 1971.
- Światłowski A.R., *Glosa do uchwały I KZP 16/92*, „Palestra” 1994, z. 8.
- Topa I., *Międzynarodowa współpraca państw w wydawaniu przestępców. Zagadnienia materialnoprawne*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 4.
- Wierzbicki B., *O azyloch i ekstradycji przestępców*, Warszawa 1982.
- Wierzbicki B., *Zagadnienia współpracy państw w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości*, Białystok 1986.

Akty prawne

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii o wydawaniu zbiegłych przestępców z 11 stycznia 1932 r. (Dz.U. z 1934 r., nr 17, poz. 135).
- Europejska Konwencja o ekstradycji z 13 grudnia 1957 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Federacyjną Republiką Jugosławii o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych z 6 lutego 1960 r. (Dz.U. z 1963 r., nr 27, poz. 162).
- Traktat o ekstradycji i wzajemnej pomocy prawnej w sprawach karnych z 27 czerwca 1962 r., „Tractatenblad” 1962, nr 97.
- Konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi, sporządzona w Hadze 16 grudnia 1970 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Konwencja o zwalczaniu bezprawnych czynów skierowanych przeciwko bezpieczeństwu lotnictwa cywilnego, sporządzona w Montrealu 23 września 1971 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.

- Konwencja o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, sporządzona w Nowym Jorku 14 grudnia 1973 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Algierską Republiką Ludowo-Demokratyczną dotycząca obrotu prawnego w sprawach cywilnych i karnych z 9 listopada 1976 r. (Dz.U. z 1982 r., nr 10, poz. 73).
- Europejska konwencja o zwalczaniu terroryzmu z 27 stycznia 1977 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Konwencja o ochronie fizycznej materiałów jądrowych, otwarta do podpisu w Wiedniu 3 marca 1980 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Królestwem Maroka o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 21 maja 1979 r. (Dz.U. z 1983 r., nr 14, poz. 69).
- Międzynarodowa Konwencja przeciwko braniu zakładników, sporządzona w Nowym Jorku 18 grudnia 1979 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Kuby o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 18 listopada 1982 r. (Dz.U. z 1984 r., nr 47, poz. 247).
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Arabską Republiką Syryjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 16 lutego 1985 r. (Dz.U. z 1986 r., nr 37, poz. 181).
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Tunezyjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych z 22 marca 1985 r. (Dz.U. z 1987 r., nr 11, poz. 71).
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 28 września 1986 r. (Dz.U. z 1987 r., nr 24, poz. 135).
- Protokół o zwalczaniu bezprawnych czynów przemocy w portach lotniczych obsługujących międzynarodowe lotnictwo cywilne sporządzony w Montrealu 24 lutego 1988 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Konwencja w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu żeglugi morskiej sporządzona w Rzymie 10 marca 1988 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Protokół do Konwencji w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu żeglugi morskiej podpisanej w Rzymie 10 marca 1988 r. w sprawie przeciwdziałania bezprawnym czynom przeciwko bezpieczeństwu stałych platform umieszczonych na szelfie kontynentalnym z 10 marca 1988 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Iraku o pomocy prawnej i sądowej w sprawach cywilnych i karnych z 29 października 1988 r. (Dz.U. z 1989 r., nr 70, poz. 418).
- Konwencja wykonawcza do układu z Schengen podpisana 19 czerwca 1990 r., Dz.Urz. WE 2000, L 239.
- Modelowy traktat ekstradycyjny z 14 grudnia 1990 r., UN. Doc. A/ RES/45/116 (1990), Annex.
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Arabską Republiką Egiptu o pomocy prawnej w sprawach karnych, przekazywaniu osób skazanych i ekstradycji z 17 maja 1992 r. (Dz.U. z 1994 r., nr 34, poz. 128).
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Socjalistyczną Republiką Wietnamu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 22 marca 1993 r., Dz.U. z 1995 r., nr 55, poz. 289).

Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białorusi o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych z 26 października 1994 r. (Dz.U. z 1995 r., nr 128, poz. 619).

Konwencja o bezpieczeństwie personelu Organizacji Narodów Zjednoczonych i personelu współdziałającego z 9 grudnia 1994 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.

Umowa między RP a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji podpisana 10 lipca 1996 r. (Dz.U. z 1999 r., nr 93, poz. 1066).

Konwencja o ekstradycji między państwami członkowskimi Unii Europejskiej z 27 września 1996 r., *Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie*, t. 3: *Dokumenty karne*, red. E. Zielińska, Warszawa 2000.

Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu terrorystycznych ataków bombowych z 15 grudnia 1997 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.

Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Mongolią o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych z 19 października 1998 r. (Dz.U. z 2003 r., nr 43, poz. 370).

Kodeks karny skarbowy z 10 września 1999 r. (Dz.U. z 1999 r., nr 83, poz. 930).

Międzynarodowa Konwencja o zwalczaniu finansowania terroryzmu z 9 grudnia 1999 r., P. Durys, F. Jasiński, *Walka z terroryzmem międzynarodowym. Wybór dokumentów*, Bielsko-Biała 2001.

Decyzja ramowa Rady z 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania oraz procedur przekazywania między Państwami Członkowskimi (Dz.Urz. WE 2002, L 190).

Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Indii o ekstradycji z 17 lutego 2003 r. (Dz.U. z 2005 r., nr 156, poz. 1304).

Protokół zmieniający do Europejskiej Konwencji o zwalczaniu terroryzmu podpisany 15 maja 2003 r., „European Treaty Series”, no. 190.

Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o uzupełnieniu i ułatwieniu stosowania Europejskiej Konwencji o ekstradycji z 13 grudnia 1957 r. podpisana 17 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2004 r., nr 244, poz. 2451).

Konwencja w sprawie zwalczania aktów terroryzmu jądrowego z 13 kwietnia 2005 r., „Revue Internationale de Droit Penal” 2005, no. 3–4.

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu terroryzmowi z 16 maja 2005 r. (Dz.U. z 2008 r., nr 161, poz. 998).

Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii z 25 maja 2000 r., A. Przyborowska-Klimczak, *Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów*, Lublin 2006.

Konwencja o zwalczaniu międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z 15 listopada 2000 r. (Dz.U. z 2001 r. nr 90, poz. 994).

Konwencja o cyberprzestępczości z 23 listopada 2001 r., „European Treaty Series”, no. 185.

Protokół dodatkowy do Konwencji o cyberprzestępczości z 23 listopada 2001 r. podpisanym 28 stycznia 2003 r., „European Treaty Series”, no. 189.

Umowa między RP a Republiką Indii o ekstradycji podpisana 17 lutego 2003 r. (Dz.U. z 2005 r., nr 156, poz. 1304).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 20 kwietnia 2004 r. w sprawie wzoru europejskiego nakazu aresztowania (Dz.U. z 2004 r., nr 73, poz. 664).

Raport Bouajila przeciwko Szwajcarii z 1 lipca 1993 r., M.A. Nowicki, *Europejska Konwencja Praw Człowieka. Wybór orzecznictwa*, Warszawa 1998.

Streszczenie

Artykuł dotyczy charakteru przestępstwa, w związku z którym wnioskuje się o wydanie. Zawarto rozważania dotyczące pojęcia przestępstwa ekstradycyjnego i katalogi przestępstw ekstradycyjnych. Przedstawiono występujące w doktrynie wątpliwości interpretacyjne dotyczące terminu „zagrożenie karne” i reprezentatywne w tym zakresie orzeczenia Sądu Najwyższego, a także analizę stosowanych w prawie ekstradycyjnym metod kwalifikowania przestępstw stanowiących podstawę wydania, a mianowicie metodę eliminacji, metodę enumeracji i metodę mieszaną.

Słowa kluczowe: przestępstwo ekstradycyjne, ekstradycja, europejski nakaz aresztowania

EXTRADITION CHARACTER OF CRIME

Summary

Article is about the nature of the offense in aspect of which extradition is requested. It includes a discussion on the concept of extradition offenses and catalogue of extraditable offenses. It shows occurring doubts in the interpretation of the term "criminal threat" and representative in this respect the decision of the Supreme Court. It also includes an analysis of used in almost every extradition methods of qualifying offenses underlying the issue of extradition, namely the elimination method, the method of enumeration and mixed method.

Keywords: extradition crime, extradition, European Arrest Warrant